هەژار و هۆشیـــــاری. نەوزاد بەندی

کارڵ مارکس ئەڵێ : هەرگیز هەژاریی شۆڕش دروست ناکات، بەڵکو هەڵگیرسێنەری شۆڕش، بریتییە لە هۆشیاریی هەژارەکان نەک هەژاریی هەژارەکان .
هەر بۆیە دیکتاتۆرەکان لە هەوڵی یەکبینە بڵاوکردنەوەی هەژاریدان، شێخ و موریدەکانی دیوەخانی دیکتاتۆرەکان لە هەوڵی ئەوەدان هەژارەکان توخنی هۆشیاریی نەکەون، یان ئەگەر لێرە ولەوە هەژارێک هۆشیاریی چنگ کەوتبێ، لێی وون بکەن، بە جۆرێک کە جارێکی تر نەیدۆزێتەوە یان شەرمی لێبێ جارێکی تر هۆشیار بێ، ئەگەر ووردتری بکەینەوە، توشی پەشیمانیی دەکەن و لە بەردەم هۆکارەکانی ڕاگەیاندندا بە هەژارانی هاوڕێی ئەسەلمێنێ، ئەو زۆر هەڵە بووە کاتێ هۆشیار بووە یان کاتێ دەستی بردووە بە هۆشیاریی، ئەڵێ ئەو هۆشیارییە شتێکی زۆر ترسناکە و وام زانی (ڕادیۆ) بووە، ڕستەی خەمگینی (وامزانی ڕادیۆ بووە) لە هەژارەکەوە سەرچاوەی گرتووە کاتێ لەبەردەم مایکرۆفۆنی کەناڵێکی ڕاگەیاندندا، بە چەند چرکەیەک هۆشیار ئەبێتەوە و گووتاری هۆشیاریی خۆی ڕائەگەیەنێ و جنێو بە ئاغاکان دەدات، هەر دوای ئەو لێدوانەی، بە هەر ڕێکارێک بێت وای لێدەکەن پەشیمان بێتەوە و بڵێت ئەو ئاغایانە زۆر دڵسۆز و مرۆڤ دەست و نیشتمانپەروەرن و پەشیمانم لەو هۆشیارییە نەعلەتییەی کە ڕیشی گرتووم ، چووزانم ئەو کفرەم دەدرێتە پەخشی تی ڤی، وامزانی کەناڵەی ڕادیۆ بووە، چونکە بە حیسابی ئەو، ڕادیۆ ئێستا هیچ کەسێک گوێی لێ ناگرێ!
ئەم کار و کاردانەوە و تێکشکانە، لە جیاتی هەڵوەستی توند لەناو هەژاراندا دروست بکات، ئەبێ بە ترێندی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و نوکتە وپێکەنینی لێ دروست دەکرێ ، بە جۆرێک لەدوای ئەو هەر پریشکێکی هۆشیاریی، تەمبێکردن و لێدوانی تۆبەکردن و پەشیمانیی بە دوادادێت، ئیتر زۆرینەی هەژارە ناهۆشیارەکانیش بە پێکەنینەوە پێی دەڵێن ڕادیۆ بوو!
زاراوەیەکی وا ، پێش هەموو شتێک ئەتککردن و سەرتاشین و خەڵە و دەکردنە بەسەر هۆشیارییدا، لە بەرامبەردا هەموو هەژاران پەرۆزی خۆیان لە نەفرەتی هۆشیاربوون پاک دەکەنەوە و ئەڵێن: ڕادیۆ بوو ! ، پێدەکەنن و دووبارە و سەد بارەی دەکەنەوە. دیاردەیەکی لەم جۆرە، درێژکراوەی ئەو پەندەیە (خوا غەزەب لە بزن بگرێ، نانی

شوان ئەخوات) بە شێوەیەک ئەبێ بزن تەنها گیا بخوات، شوانیش نان
وکەرە وگۆشتی بزنەکان حەڵاڵی خۆیەتی، کار ئەگاتە ئەوەی بزنێک هەر
لە نانی شوانەکەیش نزیک بێتەوە ، یەکسەر بزنەکانی هاوڕێی بە
پێکەنین و گاڵتە جاڕییەوە پێی دەڵێن : دەی خێرا بڵێ ڕادیۆ بوو .
بە مەزەندەی خۆم ئەم دیاردەیە وەک تیۆرەکەی با فڵۆفی لێدێت، واتا
ئیتر پێۆیست ناکا کاربەدەستەکان تەمێی کەسانێک بکەن کە دەمیان بۆ
هۆشیاری بردووە، بەڵکو خۆیان بە بێ فشار و ئاگادار کردنەوە، لە
ماوەی کەمتر لە 24کاژێردا،پەشیمانیی بە لغاوەیاندا دێتە خوارەوە
و ل□ بەردەم هەموو کەناڵەکانی ڕاگەیاندندا ئەڵێن: هەڵە بووین و
نەخۆش بووین یان تووشە بووین و ئەوەی وتوومانە دوورە لەڕاستیەوە
و ڕادیۆ بووە!
خۆ ئەگەر خۆیشی ئەوە نەڵێت، هەزاران ه□زار لێی دێنە دەنگ و پێی
دەڵێن: دەی خێرا بڵێ ڕادیۆ بوو ! واتا هۆشیاریی ئەبێتە بابەتێک
بۆ پێکەنین و هەمووانیش ئازادن چەندێک پێبکەنن، تیایاندایە
ئەوەندە پێدەکەنێ هیچ شتێک لە دڵیدا نامێنێ، ئیتر ئەوەی ئەبێتە
کۆلکەی هاوبەشی نێوان شوان و بزنەکان، پێکەنینە بە هۆشیاریی،
واتا کردنی نزیککەوتنەوە لە هۆشیاریی بە سوکایەتیی و گاڵتەجاڕیی
و ئەقڵسوکیی، خزمەتێکی بێ پایانی دەسەڵاتە خۆسەپێنەکان ئەکات،
تەنانەت خۆیان هانی کەسانێک ئەدەن لە دەرگای هۆشیاریی بدەن و
ڕەخنەی دەسەڵات پەخش بکەن ، بۆ ئەوەی یەکسەر ڕاگەیاندنی
پەشیمانیی بەدوادا بێت و پێکەنینەکەی هەمووان بە هۆشیاریی
بەردەوام بێ، بە جۆرێک هۆشیاریی ببێتە قێزەونترین و سوکترین
تێرمی ناو کۆمەڵگا، کە لە هەموو لایەکەوە گێژەڵوکەی پێکەنین
ڕایدماڵێ.
بیریارێکی وەک نەعوم چۆمسکی ئەڵێ : ئەگەر خەڵک وا لێبکەی سەرقاڵی
پەیدا کردنی پارووە نانێک بن، کاتیان نامێنێ بۆ بیرکردنەوە،
توخنی ئازادی و گۆڕانکاریی ناکەون. باشترین ڕێگای مۆدێرن ب□
چەوساندنەوەی میللەتان، ب□ چەوساندنەوەی ڕاستەوخۆ نابێ، چونکە
پەندێکی چینیی هەیە ئەڵێ : ئەگەر کۆمەڵێک مەڕ ڕاستەوخۆ
بچەوسێنیتەوە، لەناکاو هەموویان ئەبن بە گورگ. هەر بۆیە چۆمسکی
بەردەوام ئەبێ و ئەڵێ : بەڵکو باشترین ڕێگا بۆ کۆنتڕۆڵکردن و
دەستەمۆکردنی میللەت، ترساندنیانە لە برسێتیی و بێکاریی، گەڕانی
بەردەوامیانە بۆ پێداویستییەکانی ڕۆژانە هەتا تارمایی برسێتییان
لێ دوور بخاتەوە، پێویستە بەردەوام بۆ پارووە نان بگەڕێن، بە
شێوەیەک خەباتی ئازادیی و دەستخستنی کەرامەتیان بگۆڕێ بۆ خەباتی
پارووە نان. ساڵەهای ساڵی ئابڵوقەی ئابووریی لەسەر عێراق بۆ
نمونە، مەبەست لێی گۆڕینی عەقڵییەتی ئەو هاووڵاتییه عێراقییە بوو

لە هەڵگیرسێنەری شۆڕشی 1920 دژی داگیرکەران و خۆماڵیکردنی نەوت ودەرکردنی کۆمپانیا داگیرکەرەکانی نەوت، بە هاووڵاتییەکی عێراقی تەنها خەون و هیوا وخەباتی بۆ ئەوەیە پارووە نانێکی دەست بکەوێ و لە برساندا نەمرێ، ئیتر هەر کۆمپانیایەک بێت و نەوت و داهات و داهاتووی ووڵاتەکە ببات، کێشەی ئەوی عێراقیی نییە.

جۆرج ئۆروێل باس لە فەلسەفەی دیکتاتۆرەکان ئەکات ، ئەڵێ : میللەت وا لێــدەکەن برســی بێ، دوای ئەوە وا لەو میللەتە تێــدەگەیەنن کە برسێتیی قەزا و قەدەرە و لە چارەنووس و ناوچاوانیاندا نوسراوە، کردەیەکی ئەزەلییە و کەس بۆی نییە دەستکاریی و گۆڕانکاریی تێدا بکات!

فڕانتز فانۆن، ئەو پزیشکە دەروونییەی سوپای فەڕەنسا لە سەردەمی داگیرکردن و جینۆسایدی خەڵکی جەزائیردا، هەند دڕندەیی سوپای ووڵاتەکەی ئەبینێ ، لــە پێ یــاخی ئەبێ و ئەچێتە نــاو ڕیــزی شۆڕشگێڕانــی جەزائیــرەوە، ئەڵێ : دیکتاتۆرەکــان لە هەژارەکــان ناترسن، بەڵکو لەوە ئەترسن هەژارەکان لە هۆکاری هەژار بوونەکەیان تێبگەن، بەو جۆرە دیکتاتۆرەکــان بە داگیرکردنــی نــان و لاشەی هەژارەکــانەوە ناوەســتن و هەڵدەســتن بە داگیرکردنــی عەقڵ و بیرکردنەوەیشیــان، واتــا وایــان حــاڵی دەکــات کە هەژاریــی قەزا و قەدەرە و گوێڕایەڵیی داگیرکەران ئەرکێکی ئایینیی و ئەخلاقییە، بێ گومان ئەم وانەیە لە ڕێی پیاوای ئایین و سەرۆک خێڵەکانەوە لە ناخی هەژاراندا جێگیر دەکرێ، وەک ئەوەی ئەمان لەلایەن خواوە بڕیار درابێ هەژار بن، لاواز بن، برسی بن، پێویستیشە لەسەریان گوێڕایەڵ و جێبەجێکاری هەموو ویست و داواکانی داگیرکەرەکانیان بن وەک ئەرکێکی ئایینیی بۆ پاراستنی بیر و باوەڕ و دەستخستنی ڕەزامەندیی خودا و بەهەشتی بەرین.

ئەم دۆخە بەڕاستی دۆخی کوشتنی مرۆڤبوونە لە ناخی مرۆڤەکاندا، گۆڕینــی میللەتە بۆ تارمــایی . تارمــاییەک لەبەرچاویــدا ســامــان و کەرامەت و هەموو شتێکی لێ زەوت ئەکرێ، ئەویش هیچ کاردانەوەو بەرگرییەکی نییە و ..لە باشترین حاڵەتدا بە چرپەوە ئەڵێ: دەستێک نەتوانیت بیبڕیتەوە، ئەبێ ماچی بکەیت ..بەڵکو خوا چاکی بکات و تازە لە دەستی بەندەی خودادا نەماوە!

واتا ئەبێتە کەسێکی دابڕاو لە شۆڕش و لە بەرگری و لە نەتەوە و لە مێــژوو، مرۆڤێــک کە بە داخەوە، هەمــوو بنەماکــانی مرۆڤــایەتــیی و ئینتیمــا لە دەســت دەدات، ئەبێــت بە گیانــدارێک تەنهــا تەماشــای بەردەمی خۆی دەکات و بە پارووە نانێک ئەگۆڕێت و لە بازنەیەکی بەتاڵدا ئەخولێتەوە.

•